

(א) סוטה מד. אהלט פט"ו
(ב) ה"א ע"פ הרשב"א

מוסף רש"י

הצד הקב"ה. שלפי המערה
דלמדי שדר בנין הקפדות
בב"ב, שעושין מערות גדולות
על שש (ל' ד') על שש וחומר
בכחיה סביב כוכב אריות
כמות המת ומוחומו למוק
המערה וקפדה נתקפה
ויסוד ועשה גומא רחבה
גלד המערה ופומה פי
המערה למך גומא כותל
המערה כמין פמה, ואותה
גומא היא חל המערה (סוטה
נ"ח). ומערה בחיבתה טהור
כל מוקס שהיא עומד בה
טהור, דקוין למערה חקוקה
הימנה ומחלומיה יביכנה, לא
גור יבנה נחמיה שפומה
שפספו ד' אמות סביביתה
גלד המערה, דפי גור יבנה
ארבע אמות מתה המוטל
באזר, וכגון למעלה אלל גג
המערה, כפי להחוק את
האלס מלמלאה על הטומאה,
אלל פאן שי היכר (סוטה).

מוסף תוספות

א. שאין הוציא מטפס
להם שהרי שתי מערות זו
נגד זו וזו הוכיחן ארבע
אמות ונמצאו צריכין שפומה
והוציא הקב"ה אינה אלא שש.
רמ"א. ב. עין רש"י
למה אין לתרץ דלא מיטמא
משום דיש פומה טהור.
ג. [ד]תוכמין גורו שיהא
המת מטמא כל הנכנס
בארבע אמותיו כדי שלא
ייגלו אובלי טהרות ליקרב
לו ויהא סבור שלא האהיל
ויש לחוש שמא יפשוט ידו
ויאהיל ולא אדעתיה. ש"י
סוטה מד. ד. [היינו] אם
נפרש שהוכיח כמין נגד
ועודין בתוך החצר.
שעמ"ק גס מוס' ה"א.ש.
ועי"ש מהרש"ב"ם משמע
ההוכיח כמין נגד בתוך
המערה, ולפי"ז לא קשה
קושיא תהתי.

רבינו גרשום

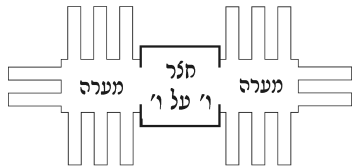
הפתח ובכחיה הרחב
שהפתח של מערה שם אין
עושין בו כוכב וכן אין
השיעור ההוכיח של כל
אחד ארוך ד' אמות ורובו
ארבעה טפחים ורחבו ששה
ומכניסין בתוכה המת עם
ארונו וכיצד מחלקין ע"ס
כוכב בכחיה הארוך של
מערה מרחיק בתוך הרשף
מכותל רוחב המערה חצי
אמה והוכיח עצמו רחבו
אמה ובין כוך זה לכך
אחר צריך אמה הרחקה
ומקום הכוך השני אמה
ובין כוך שני לכוך שלישי
אמה ביניהם כי היכי דלא
גבי אהדי בתוך השלישי
אמה הרי בין תפישה ג'
כוכב וביניהם ח' אמה ובין
כוכב שלישי לכחיה המערה
בסוטה המערה חצי אמה
הרי בין חצי אמה זו וחצי
אמה אחרת אמה אחת (ס'
הרי פה על ה"ה הרי"
אמות והם הכי נמו שיש
ג' כוכב לאורך כותל של
אורך המערה הרי כאן"
כוכב ובכחיה אחר של
רוחב המערה חומר ב' כוכב
נגד של כוכב במערה
הכחלים שפונים להללו ב'
ועושה וחולק אותם באלו
ד' אמות של רוחב המערה
וכיצד. הרחיק חצי אמה
מכותל המערה ועושה כוך
אמה ורחב ובין כוך לחבירו
אמה והוכיח השני עצמו
אמה ובין כוך שני לכוך
המערה חצי אמה בין כאן
בין שני כוכב (בין מקומם)
וביניהן שלש אמות ושני
חצאי אמה הסמוכין לכחיה
אמה הרי כאן ד' אמות
ותוך המערה ד' אמות על
שש הכל פנוי אבל בכחלים
ולפנים מהם בתוך הסלע היו חופרין שיעור כוכבין הללו ומכניסין בכוך המת באורנו: ר' שמעון אומר עושה תוכה של
מערה פנוי שש ברובו על ח' אמות באורך ופומה לתוכה וכורה בכחיה י"ג כוכב י"ג מיכן בכחיה הארוך שירחיק מכותל
רוחב המערה חצי אמה בין כוך ראשון לכוך שני אמה ובין כוך שני לכוך שלישי

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא

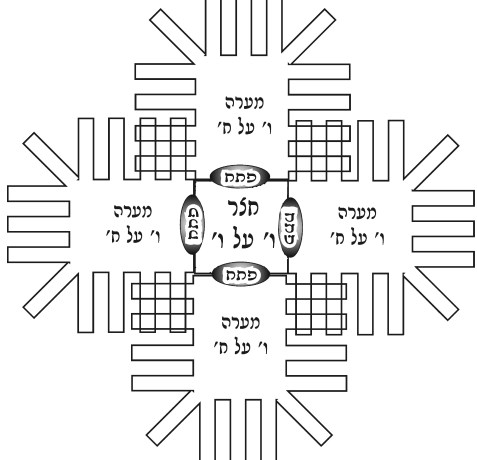
ארבעה מאן. כמותל שארכו ח' ד' אמות לרוחב הד' כוכין וג' אמות
לשלושה אורות שביניהן ושני חלאי אמה לשני הזיות של אמות הכותל
הרי ח' אמות: אחד מימין הפתח ו'. בגמרא מפרש היכי קיימי:
ועושה חלר ו'. בין המוכר מקום לחבירו לעשות קצר בין המקבל
לעשות לחבירו קצר רריך לעשות חלר

למעלה על פי המערה מקום פנוי ו'
על ו': למלא המטה וקוצריה. כלומר
נושאי המטה: ופומה לתוכה שתי
מערות. אחת כנגדה להעיל ועוד
מערה חסרת כנגדה דהו להו ז'
זה ח' כוכין ועכשיו יוכלו נושאי
המטה לזא מכאן ומכאן מן האדדין
שאין שם מערה לחלר ולא יהו
פריצין בגמ' (ע"כ) דאי לא תימא חלר ד'
מערות לר"ש היכי עביד להו כו'
ואי איתא חלר הכי נמי הוה מצי לאקשוי
היחא קושיא עלמה ג' מערות
לרצנן. והא דתנא לעיל מערה ואח"כ

חלר ואחר כך מערה שניה שכנגדה דהיכי לימני עושה חלר ופומה
לתוכה ז' מערות והלא אין קרוי חלר עד שיעשה תחלה המערה שהחלר
בניה דלחין קרוי חלר אלל דבר שהוא כניסת בית או כניסת מערה:
ופומה לתוכה. שהמוכר או המקבל צריך לתת מקום ולעשות שתי
מערות שכל זה תורת קב"ה הוא: מערה דרצנן כזה:

ר' שמעון אומר ארבע. מערות רריך לעשות מארבע רוחות
החלר ובכל מערה י"ג כוכין כזה:

הכל לפי הסלע. אכוכין קאי שאם הקרקע חזק א"ל הפרש אמה בין
כוך לכוך לכותל ועושה יותר מי"ג כוכין ואם סלע הבא צדידים ירחיק
יותר מלמטה זה מזה ולא יעשה יותר מד' או ח' כוכין במערה ומי
שקבל לעשות קצר לחבירו אין חושצין לכוכין אלל לפי חזוק המערה ופי
ירבה או ימעט כוכין. ונראה בעיני דלמערות נמי קאי דהכל לפי
הסלע יעשה מערות הרבה מכלל דלשון התוספתא (פ"ו ה"ו) מוכיח דקא
תני ופומה לתוכה שתי מערות ר"ש אומר ד' לד' רוחומיה ר' יהודה
אומר כסלע הבא צידו פומה את שתיהן מרות אחת אמרו לו אי
אפשר לר"ש נושאי המטה עוברין על גבי המערות: ג' א"ג צבי" ר"ח הני טרי לסיכא שדי להו אי לצראי הא קמיסדשי וסו הסנן חלר הקצר
העומד בסוטה טהור. והכי פירושו הני טרי כוכי דר"ש דקמני אחד משמאל הפתח ואחד מימינו לאחיה דל ממשך ארכו והיאך חופרין ד' אמות
של ארכן. אס כמותל המערה שמתח החלר חופרין אמות אחד מימין הפתח ואחד משמאל ותופסין הכוכין החלר ד' אמות: הא
קמיסדשי. ברגלי נושאי המטה וקוצריה שמושיבים שם הרבה. ולא דמי לרדיסת נושאי המטה שדורסין על גבי המערות:
המוקפות מכלל דל כשמציאין את המטה לחלר דהתם בצביל הילוך לפי שעה לא קפיד ר"ש: וסו. דלס ממצי לומר דלדוואש לא חייש התנן בצדיה
דהנכנס לחלר הקצר צדיה חיצה ומגדל ולא נטמא צמה שעבר על גבי המערות לר"ש ועכשיו עומד בחלר הקצר טהור דלחין כאן
כוך ואם איתא הרי נטמא צהאל שמהיל על גבי הכוכין שמתח החלר. ובספרים שלנו כתוב אי לגואי בתוך המערה שחופר קצר ד' אמות
בקרקה המערה הא קא מיתדשי כשרוה לקצור כוכי הכותל הסמוך לו ולא נהירא דלחין זה דומה לשאר הכוכין ולא אסיק אלדעתיה
לאקשויי שיהא כוך זה משונה מן שאר הכוכין להיות תחת שולי המערה אלל כמותל הוא כשאר כוכין והלכך פריך אי לצראי הא קא
מיתדשי: דעביד לה כמין נגר. מנועל של פתח זקוף שיעור מלמעלה למטה כן עשה שני כוכין משני יידי הפתח זקופין כמין צור עמוקין
ד' אמות ורחצין ו' על ו' ונתן מתימם זקופים ובסמוך לכותל המערה עשאן דמשום ההוא פורתא לא מיתדשי שאין מתקרבין כל כך לחמור הפתח:
צבורת

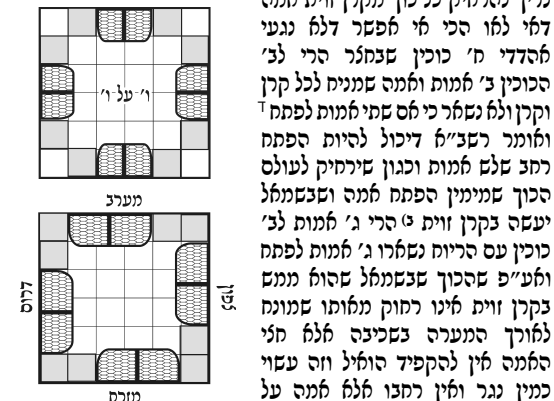
קא.

ורחבן ששה. ואפי' למ"ד צבוכה (דף ט). שהאלס תופס אמה
היינו כשהוא לזוה אלל מת שאינו לזוה כל כך אף עם
הארוך לא הוי כי אס אמה ומדע דבלל מלזוה אין מחזיק אמה דהא
מקוה אינו אלל אמה על אמה צרום ג' אמות ואי אדם ערום מחזיק
אמה אמה בצמתא היכי ימיז:

ועושה חצר על פתח המערה.
כאן משמע שהחלר גבוה
מן המערה דהא צעי למימר
בגמרא שאחד מימין הפתח ואחד
משמאל נכנסין לתוך החלר דקאמר
בגמרא אי לצראי הא קא מיתדשי
וקשה דצפרק משום מלחמה (סוטה ד'
מד). משמע שאין החלר שוה עם
קרקה עולם אלל עמוק ולריך עלות
כשיזאל ממנו דמפליג בין פתחה
למעלה לפתחה מן החלר וכן פ"ה
עס וי"ל דלע"פ שהחלר עמוקה
המערה עמוקה הימנה:

אי צבראי הא קא מיתדשי. ה"ה
דה"מ למיפך הא קא נגעי
דהדי"א אלל אומר ר"מ משום דה"מ
לשנויי צמעמיק כדמשי צסמוך
ועדיפא מנייה פריך: ורתן התנן חצר הקב"ה העומד בתוכה חוזה.
וא"ת לר"ש היכי אולל כיון שיש ד' מערות לד' רוחות וכי תימא צבמה
שצין כוך לכוך האומר צפרק משום מלחמה (עס) דמת תופס ארבע
אמות היכא דלא מסיימי מחילות ודוקא בחלר הוא דמסיימי מחילות
אינו תופס ופ"ה דלחיל עס צדיה חיצה ומגדל ב':

דעביד דהו במין נגר. תימה אכתי העומד צבוכו אמאי טהור
הא מת תפיס ד' אמות דהא לא מסיימי מחילתא¹ שהוא
קצור בתוך החלר עלמנו ואם היינו אומרים לכותל המערה הוא אמה
אחי שפיר אלל לא משמע הכי לקמן דחשיב כ"ב לר"ש וי"ח לרצנן
משמע שאין בין חלל המערה לחלר כלום וכ"ת דמהדר ליה מחילה
סביב המת א"כ לא הוי חלר שש על שש וחסר ממנה הרבה שיש ח'
מתים לד' פתחי החלר הפתוחין לד' מערות [ועוד] קשה לר"י דלחין
יתכן שאין פתח המערה רחב אלל ז' אמות ואין יכנסו עם המת
דע"כ אין צו יותר דכוך העשוי כמין נגר רחב אמה על אמה וא"כ
צריך להרחיק כל כוך מקרן זוית אמה
דאי לאו הכי אי אפשר דלא נגעי
אהדי ח' כוכין שבהלר הרי לב'
הכוכין ז' אמות ואמה שמניח לכל קרן
וקרן ולא נשאר כי אס שתי אמות לפתח¹
ואומר רש"י דיכול להיות הפתח
רחב שלש אמות וכגון שירחיק לעולם
הכוך שמניח הפתח אמה ושבשמאל
יעשה צקן זוית ח' הרי ג' אמות לב'
כוכין עם הריח ששאר ג' אמות לפתח
ואע"פ שהכוך שבשמאל שהוא ממש
צקן זוית אינו רחוק מאותו שמונה
לאורך המערה צבדיה אלל חיי
האמה אין להקפיד הואיל וזה עשוי
כמין נגר ואין רחבו אלל אמה על

אמה ואע"פ שאנו מקפידין צבוחו שמושכב לרוחב המערה להרחיקה
מקרן זוית חצי אמה אע"פ שאותו שמושכב צאורך המערה רחוק
כמו כן מקרן זוית חצי אמה ומתרחק והלך צבוח ללד דרום והמונה
צבוח המערה הולך צבוח ללד מזרח ואינו מקורבין יחד אלל
צראשי מ"מ לא חילקו חכמים צבוכין ועוד יש ליתן טעם דלפילו
לא היו מרחיקין אותו שמושכב לרוחב המערה חצי אמה מן הקרן לא
היו מרחיקין כלום שלא היו יכולים לפתוח אמה צבוח המערה
בצביל כך ולקצר דלס כן רחבה ה' וזה אינו יכול להיות לר"ש מפני
אותן הכוכין שצבד הפתח מימין ומשמאל ולרצנן נמי דליכא כוכין
ללד הפתח לא הוו יכולים לקצר רחבה מד' דלס כן אף היו מכניסין
הארוך

הארוך
העומד בסוטה טהור. והכי פירושו הני טרי כוכי דר"ש דקמני אחד משמאל הפתח ואחד מימינו לאחיה דל ממשך ארכו והיאך חופרין ד' אמות
של ארכן. אס כמותל המערה שמתח החלר חופרין אמות אחד מימין הפתח ואחד משמאל ותופסין הכוכין החלר ד' אמות: הא
קמיסדשי. ברגלי נושאי המטה וקוצריה שמושיבים שם הרבה. ולא דמי לרדיסת נושאי המטה שדורסין על גבי המערות:
המוקפות מכלל דל כשמציאין את המטה לחלר דהתם בצביל הילוך לפי שעה לא קפיד ר"ש: וסו. דלס ממצי לומר דלדוואש לא חייש התנן בצדיה
דהנכנס לחלר הקצר צדיה חיצה ומגדל ולא נטמא צמה שעבר על גבי המערות לר"ש ועכשיו עומד בחלר הקצר טהור דלחין כאן
כוך ואם איתא הרי נטמא צהאל שמהיל על גבי הכוכין שמתח החלר. ובספרים שלנו כתוב אי לגואי בתוך המערה שחופר קצר ד' אמות
בקרקה המערה הא קא מיתדשי כשרוה לקצור כוכי הכותל הסמוך לו ולא נהירא דלחין זה דומה לשאר הכוכין ולא אסיק אלדעתיה
לאקשויי שיהא כוך זה משונה מן שאר הכוכין להיות תחת שולי המערה אלל כמותל הוא כשאר כוכין והלכך פריך אי לצראי הא קא
מיתדשי: דעביד לה כמין נגר. מנועל של פתח זקוף שיעור מלמעלה למטה כן עשה שני כוכין משני יידי הפתח זקופין כמין צור עמוקין
ד' אמות ורחצין ו' על ו' ונתן מתימם זקופים ובסמוך לכותל המערה עשאן דמשום ההוא פורתא לא מיתדשי שאין מתקרבין כל כך לחמור הפתח:
צבורת

לחקן בענין אחר אלא חופרין בעובי הכותל מלמעלה למטה ומשים אחד מכאן של פתח ואחד מכאן ומשים בתוכו
המת עם ארונו זקוף כמין נגר נכח בריח החלון היורד ונועל מלמעלה למטה זקוף והשתא ליכא למיחש משום טומאה
דחצר ולא משום דמיתדשי בדרסת רגלי בני אדם. ומתקין לה ר' יוחנן אם כן דבעמיה זקופין מוקים להו בכותל

עין משפט
נר מצוה

פ"א מ"י פ"ו מהל'
טומאת מת הלכה ט'
וע"ש:

רבינו גרשום (המשך)

אמה ובין כוך שלישי לכוך
רביעי אמה וכוך רביעי
אמה ובין כוך רביעי לכותל
המערה חצי אמה הרי לך
כאן בין ד' כוכין והפסקות
שבין הכוכין ועם שני חצאי
אמה שסמוך לקרנות ח'
אמות והם הכי נמו עברין
באורך כותל דאורך המערה
הרי לך ח' כוכין בין שני
צירין אורך כותלי המערה
וג' מנגדן ברוחב המערה
שירוב המערה ו' אמות
ובין ו' אמות הללו כבוד
ג' כוכין שצריך להרחיק
מכותלי אורך המערה חצי
אמה שסמוך לקרנות ח'
מכאן דהיינו אמה וג'
כוכין ו' אמות וביניהן ב'
אמות היינו ו' אמות וכוך
אחד עשה מימין הפתח
וכוך אחד משמאל הרי
כאן י"ג כוכין בכחיה
המערה מד' רוחותיה. וקא
שייל בגמ' אליבא דר'
שמעון להיכן מוקים ב'
כוכין הללו שבתוכה פתח
המערה: ועושה חצר על
פתח המערה לירבי הכל
בין אליבא דהתנן קמא ובין
אליבא דר' שמעון שתהא
ו' אמות באורך ושש אמות
ברוחב כמלא המטה וקוברי
המת שיכולין ליכנס שם
ובהכי רצו להו פומה תנא
קמא אם רצה לפתוח מי
שקנה חצר הקברות שתי
מערות אחת פתוחה מצד
אחד של חצר ואחת פתוחה
מצד שני של חצר רשאי
לעשות כן דליכא למיחש
לשום פומה בחצרו ור'
שמעון אומר רשאי לפתוח
ל' מערות (ו' מערות) ל'
רוחות ל' כותלי החצר וכל
מערה י"ג כוכין: רשב"ג
אומר הכל לפי הסלע.
כלומר לא אולנין בתר אותו
שיעור חשבון של כוכין
דרבנן ור' שמעון א"כ היא
חוקה וקשה אותה שחופרין
בה את הכוכין יכול לפתוח
בו כוכין יותר מאלו בתוך
ח' אמות ולא צריך להרחיק
כוך מן חבירו אמה כי אם
בפתח הפסק סגי ביניהם
ואם סלע טמאה בידים הוא
צריך הרחקה טפי מאמה
בין כוך לכוך שלא תפתח:
וקא עבי דשחא בגמ' ויאך
חרי כוכי אליבא דר' שמעון
דקמני דעביד שני כוכין
אחד מימין הפתח ואחד
משמאל חן תרי כוכין הכין
שדי להו כלומר באיזה
מקום מן המערה מוקים להו
אי לגואי לתוך גופה של
מערה בתוך חללה חופרין
בקרקה הא קמיתדשי להו
כלומר תן גירושין ונמטין
בדריסת רגלי מכניסין שאר
המתים בכוכין של תחלים
ורוסיין על אותן הקברים
שכונסו במערה ואיכא
אילנות דשכבו ואי עביד
להו לתך חרי כוכי לבראי
של מערה בחצר בקרקה
אחד מימין הפתח ואחד
משמאל לא אפשר להתנן
חצר הקבר העומד בתוכה
טהור מפני שאין בה שום
טומאת מת ואם איתא
דהללו ב' כוכין משוכין
ונקבעין מתוך למערה
בחצר ופתוחין למערה
משנתח דא"כ קריי בחצר
ואמאי העומד לתוכה טהור
טמא מיבעי ליה רבנן קמא
אומי שששש חולין בטהרה
דומינן דהריס על מקום
הקברים דמי כמאן דקאי
בגופה של מערה והוה ליה
טמא: א"י יוסי בר חנינא
דעביד להו על פתח המערה
אחד מימין ואחד משמאל
כמין נגר. כלומר הכותל של
פתח המערה אינו עבה ד'
אמות שיהא חרי כאן ד' אמות
הכוכין ובתוכם שני יצא
לפניו אבובין ולא יוכל
לחקן בענין אחר אלא חופרין בעובי הכותל מלמעלה למטה ומשים אחד מכאן של פתח ואחד מכאן ומשים בתוכו
המת עם ארונו זקוף כמין נגר נכח בריח החלון היורד ונועל מלמעלה למטה זקוף והשתא ליכא למיחש משום טומאה
דחצר ולא משום דמיתדשי בדרסת רגלי בני אדם. ומתקין לה ר' יוחנן אם כן דבעמיה זקופין מוקים להו בכותל

(א) נראה דליל תופסה על ה"ה ר' יו.

